

योना ग्रंथ

लेखक : योना संदेष्टा

काळ : स्थिर पूर्व 785 ते 760 या काळात लिहिले गेलेगेले.

योनाचे ग्रंथ हा एक लघु पण अत्यंत अर्थपूर्ण आणि विचारप्रवर्तक ग्रंथ आहे. यात देवाचा दयाळूपणा आणि माणसाच्या संकुचित वृत्तीतील संघर्ष उलगडला आहे. योना हा देवाने निवडलेला संदेष्टा होता, परंतु त्याने देवाची आज्ञा नाकारून पळ काढला. देवाने त्याला नीनवे या मोठ्या नगरात जाऊन तेथील लोकांच्या पापांविषयी चेतावणी द्यायला सांगितले, पण योना या शत्रूराष्ट्राकडे जाण्याएवजी तार्शीशकडे निघाला. त्याचे पलायन देवाच्या उपस्थितीपासून दूर जाण्याचा निष्फळ प्रयत्न होता. देवाने समुद्रावर एक भयंकर वादळ पाठवले, ज्यामुळे जहाजावरील नावाडी घाबरून गेले. चिठ्ठी टाकल्यावर योना दोषी ठरला आणि त्याने कबूल केले की तो देवाच्या आजेपासून पळत आहे. त्याला समुद्रात टाकल्याबरोबर वादळ शांत झाले, आणि देवाने एका मोठ्या माशाला त्याला गिळण्यासाठी नेमले. योना तीन दिवस आणि तीन रात्री त्या माशाच्या पोटात राहिला.

माशाच्या पोटात असताना योना अंतःकरणपूर्वक प्रार्थना करू लागला. त्याने आपला अभिमान आणि हट्टीपणा ओळखला आणि देवापुढे नम्र झाला. त्याच्या प्रार्थनेत कृतज्ञता आणि पश्चात्ताप दोन्ही होते. त्याने जाणले की कोणत्याही परिस्थितीत तारण देवाकडूनच येते. या आत्मिक परिवर्तनाच्या क्षणी देवाने माशाला आज्ञा केली, आणि त्याने योनाला कोरड्या जमिनीवर सोडले. योना आता देवाच्या इच्छेचे पालन करण्यास तयार झाला. ही दुसरी संधी देवाच्या अमर्याद दयेचे प्रतीक होती. देव शिक्षा करतो, पण ती शिक्षा नाशासाठी नव्हे, तर सुधारन्यासाठी असते – हे योना आपल्या अनुभवातून शिकला.

देवाने पुन्हा योनाला आदेश दिला की नीनवे या मोठ्या नगरात जाऊन लोकांना सांगावे की त्यांच्या पापांचा परिणाम लवकरच त्यांच्या समोर येणार आहे. यावेळी योनाने विलंब न करता आजा पाळली. त्याने नीनवेच्या रस्त्यांवर फिरून लोकांना चेतावणी दिली की त्यांच्या पापामुळे शहराचा नाश होणार आहे. या थोडक्याच पण प्रभावी संदेशाचा परिणाम विलक्षण होता. लोकांनी देवावर विश्वास ठेवला, राजाने उपवास आणि पश्चात्ताप जाहीर केला, आणि संपूर्ण नगर नम्रतेने देवाकडे वळले. त्यांच्या अंतःकरणातील बदल पाहून देवाने त्यांना शिक्षा न करता दया दाखवली. हे दाखवते की देवाचा न्याय आणि दया हे विरोधाभासी नाहीत, तर एकाच प्रेमक्ल उट्टदेशाचे दोन पैलू आहेत – पाप नष्ट करणे आणि माणसाला पुन्हा उभे करणे. नीनवे वाचले म्हणून योना मात्र रागावला. त्याला आपल्या शत्रूंवर देवाने केलेल्या दयेचा राग आला. त्याने देवाशी वाद घालून सांगितले की त्याला आधीच माहीत होते की देव कृपाळू आणि दयाघन आहे आणि म्हणूनच त्याने पळ काढला होता. देवाने त्याला एक साधा पण गहिरा धडा शिकवला. देवाने एक वेल वाढवले जेणेकरून योनाला सावली मिळेल, पण दुसऱ्या दिवशी ती वेल सुकवून टाकली. योना रागावला, पण देवाने विचारले की, “ज्या वेलीसाठी तू कष्ट केले नाहीस, तिच्याबद्दल तुला दया येते, मग मला त्या लोकांची दया करू नये काय ज्यांना योग्य-अयोग्य याचेही भान नाही?” देवाने योनाला शिकवले की खरा संदेष्टा तोच जो केवळ न्याय सांगत नाही, तर दयेचे हृदयही ठेवतो.

योनाचे ग्रंथ आपल्याला दाखवते की देवाची करुणा कोणत्याही राष्ट्रापुरती मर्यादित नाही. देव न्यायी आहे, पण त्याचा स्वभाव दयाळूपणाने व्यापलेला आहे. तो पापाला शिक्षा करतो, पण पश्चात्ताप करणाऱ्याला क्षमा करतो. जो त्याच्याकडे परत फिरतो, त्याला देव नव्याने उभे करतो. या संपूर्ण ग्रंथाचा गाभा हाच आहे की, तारण हे मनुष्याच्या सामर्थ्याने नाही, तर देवाच्या कृपेने मिळते. देवाची करुणा समुद्रासारखी विशाल आहे, आणि त्याची दया सर्वाना व्यापून टाकते. योनाचा प्रवास हा केवळ एका संदेष्ट्याचा नव्हे, तर प्रत्येक मानवाच्या अंतःकरणातील देवाकडे परतण्याच्या प्रवास आहे.